List 2. **NOVICE** Tečaj XLII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 9. januarja 1884.

Obseg: Češpljevim drevesom v pohvalo. — Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji. (Dalje.) — Da kokoši tudi pozimi nesejo. — Da krompir postane osipčen. — Da se čebula spravljena ne izrašča. — Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2. (Dalje.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Govor mestnega svetovalca gosp. J. Nabergoja v seji mestnega zbora tržaškega 18. dne decembra meseca. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Češpljevim drevesom v pohvalo.

Marsikatere vrste sadno drevje je kočljivo pri rasti, drugo mnogokrat pozebe, še drugo rodi samo v posebno ugodnih legah ugodnega podnebja, večidel pri vseh je težavna prireja mladega drevja, pri mnogih vrstah sadja težavno in zamudno je obiranje sadja, spravljanje in konečno tudi poraba ali prodaja, posebno pri dobrih letinah.

Pri češpljevem drevesu sadjerejec vseh teh težav skoraj ne pozná, zato se pa to drevo tudi skoraj povsod nahaja enako pri obširnih grajščinah s pravilnim gospodarstvom, kakor pri ubogi bajti.

Vodja vinorejske šole v Klosterneuburgu, baron Babo, zato tudi hvali češpljevo drevo v svojem vinorejskem koledarji za tekoče leto tako-le: Češpljevo drevo je sicer najnavadnejše pa najkoristnejše sadno drevo, in to zavolj sledečih razlogov:

1. Ni druge vrste sliv, katere bi bile tako priljubljena jed, ko surov frišen sad, kakor ravno češplja;

2. se češplja izvrstno suši in je kuhana sladka, ne kisla kakor druge slive;

3. iz češplje napravi se zeló dobra čežana, pa tudi najboljše žganje;

4. ako se češplja olupi in ji peška odpravi in tako posuši za prunelo, daje to najokusnejšo sladko salato (kompot);

5. češpljevo drevo rodi zeló bogato;

6. pomnoži se češpljevo drevo po odrastkih iz korenin in ni ga treba požlahnovati.

Katero sadno drevo ima vse te dobre lastnosti? Za to se pa nahaja tudi po vsem zmerno gorkem in še bolj severnem podnebji, kjer bivajo ljudje. — Ni je kmetske hiše, za katero bi ne bilo češpljevega vrta, ni ga potoka, ne vlažne dolinke, pri katerih bi se ne nahajalo to nekazno, pa tako koristno drevo. — Ako pridemo v Banat, v Sirmijo, najdemo tam zeló obširne češpljeve vrte, celó velike grajščine pečajo se z rejo češpelj.

Kdor se hoče pečati s sadjerejo v veliki meri, temu je eden prvih pogojev, da se pridelano sadje lahko trga oziroma spravlja in da se tudi velike množine pridelka lahko zmagajo. — Češnjevo drevo, na priliko, je gotovo dobro, pa kdo bo vse češnje obral, ako ima grajščina, recimo, 1000 češnjevih dreves! Češplja se otrese, sad se lovi na rjuhe, pa videl sem v Banatu tudi otresti cele vrte češpelj, katere so potem z grabljami spravljali na kupe. Kdor ima toliko češpelj, spravi jih v sode in prilično pozimi žge slivovec, ki se po vsem svetu lahko spečá, in cena mu je toliko viša, kolikor je stareji, zato je mogoče tudi počakati dobre cene.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

(Dalje.)

Da se zamore vinsko trto v podobi špalirja pravilno izgojevati, kajti razun pravilne ali redne izgoje špalirja imamo tudi nepravilno ali neredno tako rekoč „divjo“ izgojo, kakoršna je pri nas zeló povsod skoro edino zastopana, potrebno je pred vsem, trte prav vsaditi, to bodi-si gledé oddaljenosti druge trte od druge, bodi-si gledé načina saditve same. V vinskih krajih umi skoro slehrni trto prav vsaditi, v nevinskih pa le malokdo, ali pa kar nihče, čemur pa ni zamere. Kdor hoče trte za špalir, in to za redni špalir saditi, naj si zapazi, da se potrebuje še le za vsake štiri kurentne metre dolgosti špalirja le eno, k večemu dve trti. Le eno trto se potrebuje, ako nima špalir čez dva metra visok biti, dve pa, ako naj špalir visokost štirih ali še več metrov doseže. Sicer se sadi iz previdnosti, za eno trto doseči vedno dve pa tri trte na eno mesto.

Drugo, oziroma tretje, tako rekoč za reservo, to je, za slučaj, ako bi se namreč ena ali druga trta zadostnega števila ne hotela prijeti, ali pa, ako bi se sicer prijela pa prav sponašati ne hotela. Pri določitvi mest, na katera se naj trte sadé, postopa se pa tako-le: Od vsacega konca zidu, preko katerega se misli špalir saditi, se najprej dva metra odbije — toraj na vsakem koncu 2 do 3 metre — med temi ostalo črto razdeli se dalje v oddelke štirih do štirih metrov in na vsake 4 metre pride še le ena, ali pridete dve trti.

Kako da to mislimo, pojasnila bodeta najbolj sledeča dva grafična primerljeja. Črta *a b* naj predstavlja ravno štiri metre dolgo steno, preko katere naj se trte za izgojo špalirja zasadi.

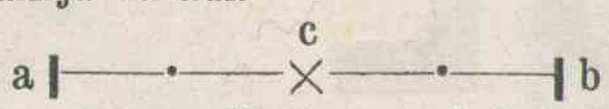

Ako od vsacega, ali ako od obeh koncev stene — tukaj črte — dva metra odbijemo, pridemo ravno v sredo črte, in to je tudi pravo, kajti za tako dolgo steno ni treba več kakor eno, oziroma dve trti vsaditi, in to ravno v sredo, torej na mesto križica *c*.

Črta *c d* predstavlja naj nam pa osem metrov dolgo steno, preko katere naj se tudi lep redni trtni špalir izgoji.

Ako od te črte štiri metre — na vsakem koncu dva — odbijemo, ostane nam še štiri metre prostora, in trte pridejo na znamenja križicev, ali še le na vsaki četrti kurentni meter. In zakaj tako? zato, ker ima, ali boljše rečeno, ker mora pri rednih nizkih špalirjih (le do 2 metra visocih) vsaka trta, kedar je dogojena, dva metra na desno in ravno toliko tudi na levo seči; pri rednih viših špalirjih pa mora ena trta vsajene dvojice dva metra le na eno stran, druga pa zopet le dva metra na drugo seči.

Dogojena trta križica štev. 2. segala bode toraj po tem takem pri nizkem špalirji do *o* ali črke *c* na levo, in do številke 4 na desno stran. Dogojena trta križica št. 6. segala bode pa v nizkem špalirji do št. 4. na levo, in do št. 8. ali do črke *d* pa na desno stran. Pri visokem špalirji segala bode pa ena trta dvojice št. 2. do 0 ali črke *c* na levo; druga dvojice pa do št. 4 na desno; in ena trta dvojice št. 6. zopet do št. 4. na levo, druga pa do št. 8. ali do črke *d* na desno stran. S čem in kako da trte tako daleč segajo, bodemo uže pozneje videli.

Po določitvi prostorov za trte, pri kateri na nekoliko centimetrov sem ali tje se ve da ni gledati, pride saditev sama na vrsto in ta se vrši tako-le:

Ako je zid jako globokega temelja, in ako nima velike teže nositi, potem se stori najboljše, da se zdolg preko in tikoma njega meter širok in meter globok jarek izkoplje. Ako se je pa bati, da bi se zid posušiti utegnil, potem se stori boljše, da se le na mestih, kamor imajo trte priti, dober kubičen meter obsegajoče jame izkopljejo. Naj se uže na prvi ali drugi način za trte prostor napravi; vsadi se jih vedno enako, tako-le: na mesto, kamor imajo trte priti, se zatakne kako péd oddaljeno od stene — zida — dovolj dolge kole, to je toliko dolge, da sežejo še dober meter čez jarek ali jamo. K tako zataknjenim kolom se postavi trtne sajeniče — bodi si neukoreničene ali ključe, ali pa ukoreničene ali bilfe — to pa ne naupik, ampak pošev nekoliko proti zidu uprte, in priveže se jih z beko (vrbo) h kolu. Ako so trtne sajenice krajše kakor globokost jarka ali jame, v katero se jih posaja, potem se mora jarek ali jamo z rahlo zemljo toliko zasuti, da postane ravno za prav globoka. Več kakor eno oko sajenice ne sme iz zemlje ven moleti, pa dobro je, ako se še to s pestjo zemlje zasuje. Tako bi bile trte pravilno vsajene.

Omeniti moramo pa še sledeče. Ravno tako, kakor se sadi trte v namen izgoje špalirja preko kake stene, sadi se jih tudi, ako se misli popolnem prosto stoječ špalir izgojiti, le v umestenju sajenic je nekoliko razločka za prosto stoječe špalirje, umesti se jih namreč ravno v središče jarka ali jame. Ako bi zemlja tam, kamor se misli špalir zasaditi, določeno preslaba, to je, prepusta bila, potem se lahko s saditvijo tudi koj gnojitev spoji, to pa tako-le. Kedar so trte uže umeščene in h kolu povezane, natrosi se okolo njih (nikdar pa na nje! kajti trta ne sme z gnojem v direktno dotiko priti) toliko govejega ter uže dobro podelanega gnoja, kolikor si ga upa delavec h krati v neškah ali v košu prinesti. Še boljše, kakor pravi gnoj, služi enako, toda v nekoliko večji meri porabljen mešani gnoj ali kompost. Umeščeni gnoj se dobro potlači ter zasuje.

V prvem letu ni s tako vsajenimi trtami druzega opravka, kakor da se jih plevela proste drži, da se jih v slučaji hude suše zalije, in da se jim pognanke s pomočjo v vodi namočene slame, ali pa s pomočjo bičja h kolom priveže. (Dalje prih.)

Gospodarske izkušnje.

Da kokoši tudi pozimi nesejo.

Nek gospodar piše, da svojim kokošim daje včasih masti in da temu pripisuje, da njegove kokoši nesejo vso zimo. Napravi testo iz moke ali otrob in temu primeša prešičeve maščobe in druge mesne odpadke kuhinjske. Testo se posuši in potem v malih koscih daje kokošim. Marsikdo bo morebiti potrdil ta pomoček, ali pa ne bodo tako pridelana jajca predraga, je drugo vprašanje. Zato pa priporočamo našim gospodinjam, da rajše spravljajo jajca takrat, kedar jih je dosti in jih na prodaj dajo ob času zime, ko so jajca draga. — Kako se jajca spravljajo, povedali smo v „Novicah“ uže mnogokrat.

Da krompir, ki je moker ali žajfnat,

postane osipčen, se priporoča, krompir, predno se dene kuhat, vsuti k gorki peči, da se nekoliko časa suši. Po tem zgubi preobilno vlažnost, se lepo razkuha in postane okusen. To more poskusiti vsakdo, kdor krompir kuha.

Da se čebula spravljena ne izrašča,

priporoča se, obesiti jo za nekaj dni v dimnik. Pri tem čebula ne izgubi okusa, rast pa se vstavi in čebula ostane dolgo časa dobra za rabo.

Gospodarske stvari iz deželnega zbora kranjskega.

Posnetek iz letnega poročila vodstva deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu za šolsko in gospodarsko leto 1881/2.

(Dalje.)

Počitnice so imeli učenci ob času tečaja za učitelje, to je, od 9. avgusta do 8. septembra. O veliki noči kakor tudi na koncu šolskega leta ni bilo počitnic.

Izleti. Dné 1. maja napravili so vodja, adjunkt in vsi učenci izlet (ekskurzijo) v Senožeče, pri kateri priliki so prav natanko ogledali ondotno, jako dobro opravljeno pivarno.

Javni izpit bil je dné 30. oktobra. Deželni zbor je zastopal gosp. deželni poslanec dr. Vošnjak, c. kr. kmetijsko družbo pa dekan vipavski, gosp. M. Erjavec.

Učni pripomočki pomnožili so se po naročenih časnikih, po knjigah društva „sv. Mohorja“ in „Matice

slovenske“ in nekaterih druzih knjigah; med temi je zlasti omeniti krasna knjiga: „Škodljivi in koristni mrčesi“ od Schmied-Göbelna, katera je stala 16 gold. Za učne pripomočke se je vsega skupaj izdalo 77 gold. 55 kr.

Šolsko orodje pomnožilo se je le s staro železno skrinjo za denar, katero je deželni odbor poslal.

Gospodarsko orodje pomnožilo se je tako-le: 1 majhen gospodarski voz samec (42 gold.), 1 železna sesavka za vodnjak na dvorišči (84 gold.), 1 lestvica za rastlinjak, 1 omarica, kjer se valé sviloprejke, 2 lestvici za voz, 2 polici za butelije, ena v tehnični delalnici, druga pa v kleti za steklenice, 1 brusni kamen s stajalom vred, sprednji del gospodarskega voza, 1 vrtne škarje, popolna oprava za konja s konjem vred, nekaj kuhinjskega orodja in slednjič kamnite podlage za sode v drugi vrsti vinske kleti, katere pa se še niso vse dodelale.

O šolskih zadevah se konečno omeni še to, da se je podeljevanje hrane učencem v šolski režiji prav dobro obneslo; učenci dobivajo zdaj veliko boljše, zlasti pa več hrane, kakor le kedaj poprej.

Na tržaški razstavi, katere se je šola vdeležila z različnim vinom, žganjem in jesihom, dobila je srebrno medalijo.

Dela na zemljiščih bila so navadna vsakoletna dela, na novo se je nasadila edino le drevesnica na Mlacu in pa en kos vinograda v Magajnovcu. Vina se je zarad slane in ker je toča trikrat pobila, pridelalo prav malo, namreč 60 hektolitrov.

O priliki šeststoletnice je kmetijska družba napravila gospodarsko razstavo. Slapska šola je tudi poslala vina, katera so se točila na razstavi.

Ko je presvitli cesar obiskal razstavo in prišel do oddelka za slapsko šolo, pokušal je vino in se zlasti o belem „rulandecu“ prav pohvalno izrekel.

V predstoječem podali smo svojim čitateljem nekaj posnetka o vspešnem vplivanji slapške šole na vino- in sadjerejo naše dežele in izrekoma Notranjske. — Razgovarjali smo se o vplivu one šole tudi s posestniki samimi izrekoma z vinorejci vipavske doline in prav zadovoljni so nam potrdili, da se je vsa tamošnja vinoreja prestrojila po izgledu slapške šole, kmetovalci so poleg sprejetega podučevanja učiteljev videli z lastnimi očmi bogat sad tamošnje šolske vino- in sadjereje in pa kletarstva, in ravno izgled je oni nepremagljivi učenik, kateremu se ne more ustavljati nihče, ker z roko lahko prime svojo škodo, ako bi hotel še zaostajati memo drugih. Dobrodejen vpliv neposrednega podučevanja in živega izgleda pa nas pripelje tudi k potrebnosti

vinorejske šole za Dolenjsko.

S tem pa pridemo k predlogu poslanca prof. Fr. Šukljeja, da naj se osnuje na Dolenjskem niža kmetijska ali vsaj vino- in sadjerejska šola za Dolenjsko. — Gospod profesor, ki je stavil ta predlog, je slikal žalosten stan gospodarstva po dolenjski strani naše dežele z jako živo in prepričalno besedo. — Pritrdil mu bode v tem vsak, komur so razmere na Dolenjskem kolikaj znane. — Gorkeje podnebje Dolenjske dela jo sicer sposobno za pridelovanje grozdja in marsikatero vrsto žlahnega sadja, toda pri pridelovanji grozdja in sadja priznana so do zdaj večidel pravila umne vino- in sadjereje, enako tudi pri ravnanji z vinom in sadjem, vrh tega pa so zadnja leta nevihte in toča uničevale pogostoma kmetijske pridelke, davek zemljiški bil je previsok do zadnjega časa, železnica, za katero Dolenjska uže leta in leta prosi, ni se mogla še izprositi do danes ne, vrh tega so pa še cesarske ceste v tem delu naše dežele tako nesrečno izpeljane, kakor nikjer drugod, tako da se po vsem tem res ni čuditi, ako je ta lepi del naše dežele do zdaj v gospodarskem oziru zeló zaostal. — Pomoči je tedaj treba na dve strani, in to gledé poljedelskega pridelovanja z izdatnim podučevanjem in izglednim gospodarstvom posebno v vino- in sadjereji, v drugi vrsti pa ob enem tudi z zboljšanjem cesta, in kar prej moč z železnico, katera bode lesovini in poljskim pridelkom dolenjske strani še le vrednosti dala, ker bo še le po tem tudi mogoče pridelke spečati.

To, upamo, da bodo pota, po katerih bode sedanja kmetijstvu prijazna vlada in pa enako kmetijstvu prijazna večina deželnega zbora kranjskega na pomoč prišla naši predolgo zanemarjeni Dolenjski.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Z nekako majestetičnim ponosom prizibal se je bil parnik „Stambul“ v tržaško barkostajo. Preden se je vstavil, naznanil nam je voditelj Poljakov, preč. gosp. monsignor Stojalowski raz uzvišeno mesto, da popoludne ob 4. uri se bode opravljala v stolni cerkvi pri sv. Justu vskupna zahvalnica za srečno dovršeno morsko prevožnjo in nekaljeno povrnitev na zemljo naše splošne avstrijske domovine. Na priliko na ravno onem mestu, odkjer nas je bil parnik „Stambul“ v jutro 28. rožnika odpeljal proti daljni Italiji in Rimu, vstavil se je zopet; sidra spuščena so bila med glasnim ropotom v globočino morja, od „Molo“ vravnal se je mostič na parnik, raz kateri smo jeli zdajci vreti kot mravlje. Hvala Bogu! med prvimi bil sem zopet jaz.

Ravno zvonilo je poldne. V toliki gnječi — bilo nas je samih romarjev nad pet sto — pozgubili smo se bili s tovarši mojega kraja, gnječa na „Molo“ pa tolika, da jih nisem zamogel najti. Odpravil sem se toraj koj sam in peš ven v Rojano, kjer me je moj velecenjeni rojak in župnik gosp. Tom. Taler prav prijazno in gostoljubno sprejel. Čutil sem se pri njem kakor uže doma. Odložil sem svojo prtljago, za silo osnažil si obleko, vmes pa odgovarjal predragemu mladinskemu tovarišu gosp. župniku na tisoč vprašanj. Med tem priredjen je bil dobro-okusen obed, ki se je jako prilegal.

Po obedu bi se bil rad nekoliko odpočil; pa za to ni bilo veliko časa. Zahvalnice v stolni cerkvi hotel sem se namreč vdeležiti na vsak način; dolžnost za dvojno srečno morsko prevožnjo in za tako daljno srečno popotovanje vezala nas je vsa k temu. Razun nekega Hercegovinca namreč, ki je v Rimu nekaj bolehal, nismo vkljub velikega števila romarjev slišali, da bi se bil v zdravstvenem oziru — izvzemši pičlo število od morske bolezni napadenih — kdo imel kaj posebnega potožiti. Spoznati smo morali vsi, da v resnici ves čas pospremljevala nas je očividna božja pomoč, in da je Bog vslišal one, ki so nam želeli srečen pot.

Kmalu približal se je bil čas, da sem se podal iz Rojane nazaj proti mestu in proti stolnici sv. Justa, katera stoji, kakor je mnogim morda znano, zeló vzvišena ter gori v neposredni bližavi trdnjave. Ker je solnce silno pripekalo, in sem bil zeló utrujen, peljal sem se s fijakerjem dol v mesto in do kraja, kjer se prične pot vzdigovati strmo gor proti stolni cerkvi. Ko

prisopiham na obširni trg, ki se razprostira pred njo, in raz kateri je prelep razgled na mesto, barkostajo, kolodvor, Miramare itd., našel sem ondi svoja tovariša čast. gosp. župnika Peterlina in posestnika Šmida. O druzih romarjih ni bilo sledu. Uže smo skoraj mislili, da z napovedano zahvalnico gotovo ne bo veliko ali pa nič; pa, glej: ko se približa 4. ura, jeli so dohajati po vseh ulicah romarji, kakor bi bili lezli iz tal. Le gredé nas je bilo zbranih cele trume, in ko se oglasé vabijoči zvonovi, podali smo se v znotranje prostore stare petladijne stolnice, na kateri ni videti na prvi hip nobene posebnosti. Po značaji italijanskih cerkva nadomestuje jej obok koj streha, s čimur se ne sprijazni ravno lahko tujčevo, tacega krova nevajeno oko. Vendar se pa stolnici, v kateri počivajo telesni ostanki njenega patrona sv. Justa, neka častitljivost kratko malo odrekati ne more.

Slovesno zahvalno večernico opravljal je pri stranskem altarji, kjer se shranjuje presveto Rešnje Telo, v rutenskem obredu in z obilno asistenco prečastni gosp. monsignor Stojalowski, ki je imel do zbranih romarjev tudi kratek ogovor v svojem jeziku. Petje bilo je tudi le narodno, vskupno, katerega je spremljal z orgljami neki še precéj mladi soromar — Poljak.

Ko smo po skončani Božji službi zapuščali stolno cerkev, stal je gospod monsignor Stojalowski uže zunaj njenega praga, ter nam je naznanil, da je onim, ki želijo obiskati Benetke, dovoljena na polovico znižana prevožnja. Ne vem, se je li bil kdo poslužil te ponudbe; izmed nas Slovencev menda nihče ne, ampak vsak je bil zadovoljen, da se je zamogel podati proti domu. Ker nam je bil gosp. monsignor ob enem povedal, da zvečer proti 8. uri odpeljal nas bo vlak iz Trsta proti Ljubljani in v osrčje Avstrije, smo do malega vsi sklenili, da takrat odrinemo. Hitro smo se na to zopet razšli vsak na svojo stran. Nas več Slovencev podalo se je proti prelepi novi kapucinski cerkvi, katero smo si ogledali in obiskali tudi grobno kapelico slavnega našega rajnega rojaka dr. Jerneja Legata, bivšega škofa tržaškega, čegar mrtvo truplo ondi počiva. — Doprsni kip iz belega marmelja, ki je postavljen ob episteljski strani kapeličnega altarja na kamnitem stebru, kazal nam je njegovo po naravi posneto obličje. Vošili smo slavnemu pokojniku večni mir in rajsko luč.

Spred kapucinske cerkve je prelep razgled na obširno mesto, barkostajo, kolodvor proti Miramaru; posebno prijetno pa je videti gričnato ozadje in občinsko višino, po kateri je nasejanih v nepopisljivi mičnosti med vinogradi in perivoji neštevilno víl (gradičev) in poletnih stanovališč (kampánij) bogatih Trstinov. Radi bi bili obiskali tudi še nekdanjo jezuitsko (zdaj farno) cerkev, ki bo s svojo lepoto pričala dotlej, dokler bo stala, kaki mojstri so bili ti redovniki v zidanji cerkvá; al ležalo nam je to svetišče preveč v stran. Podali smo se toraj po strmem klancu in umetno izpeljanih kamnitnih stopnicah dol v mesto, in ogledali si ga še nekoliko.

(Dalje prih.)

Politične stvari.

Govor mestnega svetovalca g. J. Nabergoja

v seji mestnega zbora tržaškega

18. dne meseca decembra.

Čudim se predlogu mestne delegacije, naj se vrne peticija za slovenske ljudske šole, katero je podpisalo nad 1400 slovanskih očetov in predložilo zboru polit. društvo „Edinost“ prvemu na prošnji podpisanemu. — Ako zbor sprejme ta predlog, postopa nepostavno in ob enem žali narodni čut Slovencev, ki bi po postavi in naravi morali v Trstu vživati prav enake pravice, kakor Italijani.

Nadejam se toraj, da bode slavni zbor krenol drugo bolj pravično in pametno pot in sprejme predlog, katerega nameravam jaz staviti kasneje. Ako se postavimo na stališče liberalizma, s katerim se ponaša velika večina te zbornice, ako na drugo stran v poštev jemljemo patrijotizem, katerega pač vsa zbornica pri vsaki priliki povdarja, čuditi se moramo, da se je našla med nami osoba, ki zavrača tako pravične zahteve, kakor je ona, naj se napravi za slovensko prebivalstvo v Trstu par slovenskih ljudskih šol.

Liberalno načelo, katero spoznavate Vi, dragi gospodje, kakor to vedno povdarjate, protivi se odrekanju tako pravične zahteve; to načelo ima za posledico največo toleranco toliko gledé vere, kolikor gledé narodnosti, katero dandanes vsi skoraj še bolj trdé, nego vero. Zato skoraj ni misliti, da bo slavni zbor glasoval za predlog, ki v oči bíje načelom svobode in tolerance.

Vi gospodje večkrat povdarjate, da je Trst italijansko mesto, zarad tega pravite, treba je strogo paziti, da se Trstu ohrani italijanski značaj. A gledé tega, da je slovenski narod tukaj prav tako domač, kakor italijanski in da ni še popolnem dokazano, kateri obeh narodov se je poprej naselil na tukajšnjih obalih jadranskega morja (poslanci levice godrnjajo), dalje gledé resnice, da so Slovenci in Italijani te dežele od nekdaj vezani drugi na druge, in naposled gledé tega, da po natornem zakonu noben narod ne sme biti suženj druzemu narodu, gledé vsega tega mislim, da Slovenci imajo v Trstu in okolici enake pravice, kakor Italijani, in kedor bi jim hotel zanikavati sredstva za razvitek po svoje, ta bi s tem oznanjeval absolutno, kruto zatiranje manjšine po večini, ali še boljše tiranstvo onega, ki je slučajno pa krivično na vlasti.

Ako Vi gospodje kaj tacega storite, s tem jasno opravičujete germanizacijo, katera je bila v tej dvorani čestokrat odbita z največo indignacijo. Kdor hoče pravico, ta mora biti sam pravičen, posebno pa tam, kjer gre za narodna in človečanska vprašanja.

Jaz menim, da je pač mogoče, da mi večina naloži kako materijalno breme, davke, doklade itd., ali kako administrativno naredbo, a nikoli mi ta večina ne more natvezati narodnosti in vere. Kaj bi rekli posebno gospodje od levice, ako bi kdo tukaj predlagal, naj se omejé pravice, katere med nami uživajo judje? Jaz menim, da bi vsi Vi gospodje v sveti jezi zavrnili z vso enerżijo tak predlog. Tudi jaz se z Vami vjemam, da jud mora vživati enake pravice s kristjanom. — A kar velja za jude, vsaj to bi moralo veljati tudi za Slovane, kateri so tukaj domači od prvega začetka. Slovan ne sme nositi jarma nobenega druzega naroda, in ako Vaša politika meri na to, da s korenino izrujete slovanski živelj v tej deželi, v tem mestu, na krivem potu ste, dragi gospodje. Tako Vaše prizadevanje ne pelje drugam, nego v večni boj, kateri pa mora konečno uničiti prvi avstrijski trgovski emporij.

Slovani bili so za Trst od nekdaj živa potreba, jaz si ne morem misliti srečnega Trsta brez Slovanov; oni ostanejo vedno potrebni, Trst ne bode nikoli mogel napredovati brez njih; oni so tudi večina prebivalstva na Primorskem, katerega upravno središče je mesto Trst. To je poznano po vsi Avstriji in v geografiji, priznani za srednje šole, se učé, da je na Primorskem Slovanov 64%, Italijanov pa še ne 31%, in ta slovanska večina ⅔ živi po svojih lastnih običajih in šegah, ona se spo-

znava in čuti kot narod in se toliko bolj zaveda, ker jej je znano, da so Slovani ne le na Primorskem, temuč tudi v vsej Avstriji v veliki večini in da jih podpirajo bratje, kateri prebivajo od bregov jadranskega morja do Spielfelda, pa od Triglava do Balkana. Tako močan narod se ne dá več podjarmiti od drugih, bodisi tudi močnejših in v kulturi uže sprednejših narodov. Kar se tiče Trsta, rekel sem uže, da Slovani so tukaj bili od nekdaj in da vedno ostanejo, ker Trst ni le popolnem obdan od Slovanov, temuč s slavizmom tudi napojene. Malo rodbin je v Trstu, katere ne bi imele slovanskih tradicij, kar nam najbolj pričajo imena nekaterih gospodov na levici te hiše in nekaterih drugih glavnih „tržaških mešetarjev“ za lahonstvo. Največo kupčijo ima Trst s slovanskim prebivalstvom v notranjih deželah in pa s Slovani na Balkanu; tudi je naravno, da se je Trst množil vedno le po Slovanih, to se godi še danes, in se bode godilo v še veči meri, ako bode Trst srečno napredoval in postane po novih naredbah bolj ozko vezan na notranjo Avstrijo, nego je bil dosedaj.

Kdor danes govori v Avstriji o zatiranji Slovanov, sovražnik je Avstriji; enak sklep je veljaven tudi gledé našega mesta. Ni dolgo, ko se je čitalo v panslavističnih ruskih listih, da je interesom panslavistične stranke bolje ugajalo, ko so bili v Avstriji na krmilu ustavoverci, nego jim ugaja sedanja sistema sporazumenja in pomirjenja Slovanov.

Iz tega pa je razvidno, da Avstrija, nasprotna razvoji in napredku Slovanov, v njej živečih, stavi v nevarnost lastno eksistencijo, kar je spoznala krona sama s tem, da je poklicala na krmilo spravljivo ministerstvo. Kar pa velja za Avstrijo v velikem, to velja tudi za Trst v malem. Mesto take komercijalne važnosti bi ne smelo gojiti nekih političnih aspiracij; to mesto bi se temveč moralo vladati po najliberalnejših načelih, vzemši za izgled srečno in v prvi vrsti obrtno in trgovsko Švico. A da Trst napreduje na potu, katero je nastopil pred okolo 20 leti, to bi bilo za to mesto največa nesreča. —

Tržaški interesi so ozko vezani z onimi cele Avstrije, v sreči te države bi moral iskati tudi Trst svoje sreče, kedor pa hoče dobro Trstu, ne sme, kakor sem uže rekel, gojiti zgodovinskih predsodkov, vsled katerih ne bi smeli Slovani na Primorskem uživati enakih pravic z Italijani.

Nadaljevanje boja proti Slovanom gotovo ne bode koristilo ne mestu, ne Italijanom samim. Zarad tega pa menim, da bi bil čas, da nehajo neke spletke in da bi se začelo računiti z realnimi činitelji. Še le potem je mogoče, da se začne doba miru in sprave med obema narodoma te dežele, kar pa zahteva pred vsem priznanje enakopravnosti slovenskemu narodu; ker le med enakopravnimi je mogoče odkritosrčno in trajno prijateljstvo.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gorice 7. jan. (Izv. dopis.) Po dolgem lepem vremenu se nam zopet napravlja za dež in sneg. — Čast. g. Andrej Marušič, profesor iz verstva na naši gimnaziji, imenovan je za nadškofijskega nadzornika veronauka v ljudskih šolah. — Sinoči so bili priredili v gledišči veliko veselico, „akademijo“, katere dohodki so odločeni dobrodelnim namenom. V obče se je za uboge te praznike v našem mestu mnogo storilo; prosi se pa pri nas za ta del, kakor uže veste, samo v italijanščini, če tudi je dobro znano, da darovalci in podporniki se nahajajo tudi med bogatimi Nemci in našim narodom. Slovenci ne poznajo one taktike, ki zabranjuje Lahom udeleževati se zabav, ki niso popolnem italijanske. — Prešlo leto so pristaši našega mestnega zastopa gospodarstvo poslednjega opisavali tako, kakor da bi se bilo vse poboljšalo in zboljšalo na to stran; v poslednjem „Corriere“-u pa prejšnji deželni glavar dr. pl. Pajer priobčuje posebno „poslano“, iz katerega je razvidno, da Lahi sami mestnemu zastopu in gospodarstvu vse one strani očitajo, katere so ob svojem času objektivni Nemci in sosebno tudi Slovenci javno obsojevali. Pa Lahi vse pretrpé, če jim le njih načelniki zvesti ostanejo v brezozirnem postopanji nasproti drugim narodnostim. V tem pogledu poprek nismo tukaj na boljšem, nego druge narodnosti v Trstu ali na pr. tudi na Dunaji. Zato bi bila toliko veča dolžnost slovenskih razumnikov našega mesta, da jo za naprej drugače zasuknejo, in to po oni poti, kakor smo jo konec leta 1883. opisali. Naše polit. društvo „Sloga“ bo imelo vendar zopet enkrat shod, t. j. napovedan je za 17. t. m. letni občni zbor. Med drugim naj bi se ta zbor ovedel, kaj mu je storiti za goriško mesto; naj sklene vendar, da se društveni odbor potrudi, kako je s slovenskimi otroci v Gorici, da dobijo tudi ti na mestne stroške šole v maternem jeziku. Statistika, statistika! Znano je, da polit. društvo „Briski jez“ je brezvspešno prosilo za posebno sodnijo v Brdih, da si je bila njegova peticija izvrstno utemeljena. Spletke naših nasprotnikov in pa morda nerazum in veča ali manja samopridnost lastnih slovenskih sinov so zakrivili, da je bila opravičena prošnja zavrnena. Tu ima naša „Sloga“ lepo priliko in nujno dolžnost, da pride tudi ona s svojo peticijo Bricem na pomoč. „Sloga“ bo imela vsaj nekaj več vpliva, da ji vsaj vzroke povedó, zakaj se branijo, sodnijo v Brdih Slovencem dati; potem bodo tudi rodoljubi vedeli, kako je treba stvar prijeti. Nikakor pa ni te točke izpuščati z dnevnega reda, kajti pozneje bo še veliko hujše, če zdaj zamudimo. Znano je dalje, da avstrijske kakoršne si bodi stavbe, zlasti pa železnice se delajo z močmi, kakor jih podjetniki svojevoljno odločujejo in zbirajo. Italijani prihajajo za naše železnice v največem številu, dobivajo najboljše zaslužke, v tem, ko morajo delavci avstrijskih narodnosti brez razločka, med temi tudi slovenski reveži in marljivi težaki daleč v tuje kraje hoditi tudi zunaj mej naše države. Ali bi ne bil čas, da se politična društva poprimejo te žalostne strani občega avstrijskega gospodarstva ter da s peticijami stopijo pred merodajne javne zastope, ki bi vladi naložili dolžnost, skrbeti najprej za zaslužek in kruh domačemu, to je, avstrijskemu delavskemu stanu? Za Primorsko bi bili taki sklepi še posebnega pomena, in tudi v Trstu bi ne imeli toliko irredentarskih rogovileže v, ko bi ne prihajal človeški materijal v mnogo tisočerem številu ravno v prvo trgovsko mesto našega cesarstva. Jaz vsaj menim, da bi tudi naša „Sloga“ lepo zaslugo imela, ko bi s peticijo v tem smislu stopila pred svet. Gospoda, posvetujte se te dni, da postane za občni zbor našega toliko zastalega polit. društva 17. dan t. m. srečen in plodovit za širše in ože meje naše domovine.

Iz Gorice. (*Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici*), kateremu je predsednik gosp. profesor Fr. Povše, objavlja sledeče letno poročilo. Drugi redni občni zbor je imelo društvo dne 24. decembra 1882.; odborovih sej je bilo v minulem društvenem letu 21; dne 3. februarija 1883. l. je priredilo društvo v Stabilevi spodnji dvorani veliko veselico, obsegajočo godbo, petje, srečkanje na dobitke in plesno zabavo; ta veselica je bila prav močno obiskovana in se je je udeležilo mnogo odličnih gospodov viših krogov; dne 4. marca vršilo se je obhajanje obletnice ustanovljenja društva s tiho sv. mašo pri sv.

Antonu ob 10. uri predpoludne; istega dne bila je ob 7½ uri na večer domača zabava v društvenih prostorih. Dne 15. aprila domača zabava združena s tombolo na dobitke; 6. maja napravilo je društvo izlet v Dornberg o priliki, ko je imelo tamošnje vinorejsko društvo vinsko razstavo. Tega izleta se je mnogo društvenikov udeležilo, in vsi so bili veselo iznenadjeni ob lepem in srčnem vsprejemu po vrlih Dornberžanih. Dne 3. junija priredili so društveniki izlet v bližnji Št. Peter, ter so napravili tam prav zanimivo veselico, obstoječo iz godbe in petja. K tej veselici se je bilo sešlo mnogo udov; sè svojim pohodom počastili so to veselico med drugimi odličnjaki in dostojanstveniki tudi: Njegova ekscelenca gosp. Franc grof Coronini, gosp. deželni glavar Al. vitez Pajer-Monriva, gosp. državni poslanec dr. J. Tonkli in drugi. Vsakemu, ki je bil pri tej veselici, bode spomin na njo trajen. — Dne 8. julija obhajal se je godovni dan društvenih patronov sv. Cirila in Metoda sè slovesno peto mašo in pridigo ob 10. uri predpoldne na Kostanjevici; popoludne pa je bil izlet v Solkan. — Dne 14. oktobra priredilo je društvo o priliki, ko je bil novoimenovani goriški knezonadškof milostljivi dr. A. Zorn vmeščen, v Stabilevi spodnji dvorani na Travniku velik koncert s petjem in godbo. Pri tej priliki napravilo je društvo Nj. Vzvišenosti gosp. knezonadškofu bakljado z godbo; deputacija odbornikov poklonila se je knezonadškofu, ki jo je prav prisrčno sprejel. — Dne 11. nov. bila je domača zabava; 2., 8., 16. in 23. decembra bili so podučljivi govori, združeni z domačimi zabavami. — Premoženje društva znaša 1369 gold. 79 kr., udov svojih pa šteje 303.

Iz Železnikov 6. jan. (*Zima; vreme; zdravstveni stan; nesreče.*) Letošnja zima je za naše kraje še začudo ugodna. Ni prehud mraz, snega pa za dober sninec ravno prav, da se zamore dovaževati oglje in lesovje iz visocih gorá. — Tudi čez vreme se dozdaj nismo mogli odveč pritožiti, ker je dosti ugodno, bolj suho. Vremenik je stal uni teden skoz dva dni celó nad 29°, tedaj na najviši stopinji, ki jo doseže. Enako se tudi v zdravstvenem oziru gledé na minuli dve leti le pohvaliti zamoremo. Predlanskem in lani osorej imela je naša šola izvanredne počitnice, in sicer predlanskem zarad osepnic, lani pa zarad kóz. Letos je v tej zadevi dobro, in so ljudje nekako nenavadno zdravi, kar je tem bolje, ker smo tako slabe sreče, da vkljub prav ugodnih razmer ne moremo dobiti zdravnika za naš kraj in vso obširno selško dolino. — Vpisati pa imamo iz tukajšnje okolice v kroniko „Novic“ tudi dve nesreči. Uni teden našli so streljaj nad Železniki v smoljevskem potoku mrtvega bivšega lastnika Kodermacovega mlina G. F. — Kazalo je bolj, da je zmrznil, kot utonil. — Pretekli petek se je ponesrečil nek odraščen fant v Martinivrhu. Vozečega samotež žagovce (hlôde) zmagala ga je na neki strmini njihova teža, ter zadrvila ga v globoko grapo, kjer je pri tej priči obležal mrtev. Danes so ga nesli tu skoz na pogreb v sosednje Selce. J. L.

Iz Ljubljane. (*Močvirski odbor*) zboroval je 7. dne t. m. pretekli pondeljek. Dnevni red, naznanjen v zadnji številki „Novic“, ni se obravnaval ves, ampak samo vprašanje zarad poravnave z inženirjem Podhagsky-em, kateri je močvirski odbor tožil za nadplačo 8750 gold.

Začetkom seje prebere predsednikov namestnik g. Peruci pisanje deželnega odbora, v katerem se izrečejo sklepi zadnje seje močvirskega odbora za neveljavne zato, ker je predsednikov namestnik v sejo povabil dva bivša odbornika, katera sta pa odborništvo odložila in odbor je tudi sprejel njihovo odpoved, nasproti pa on ni povabil k seji onih dveh odborniških namestnikov, katera sta bila po odstopu prvih pozvana v odbor.

Po tem protipostavnem ravnanji odbor ni bil sklepčen, ker ni bilo 10 odbornikov navzočih, zato pa so tudi sklepi neveljavni.

Predsednikov namestnik ugovarjal je na to, da omenjena odbornika nista izrekla, za koliko časa odstopita, zatoraj smeta zopet vstopiti, in pa da v smislu tudi tukaj veljavnega občinskega reda odbornik ne sme odstopiti brez privoljenja odborovega in se sme celó prisiliti, obdržati odborništvo, z globo v denarjih.

Zastopnik deželnega odbora g. Dežman ugovarja temu na kratko, da sta oba omenjena odbornika naznanila pismeno svojo odpoved in da je odbor ti odpovedi tudi izrekoma sprejel in odstopivšema sklenil izreči zahvalo za njuno delovanje, odpoved obeh odbornikov pa je bila tudi brezpogojna, tedaj nista več odbornika in je njuna vabitev k sejam in pa njuno glasovanje brez postavne podlage.

Prvosednikov namestnik odbora v tej zadevi ni vprašal in te zadeve sploh ni dejal na razpravo, ampak izrekel, da bode vložil svoj ugovor zoper ta izrek deželnega odbora, da to reč konečno razsodi, potem je bode še le spoznal za konečno veljavno.

Potem položi prvosednikov namestnik proračun za leto 1884. na mizo ter izreče, da bode zdaj en mesec na razpolaganje onih, ki ga hočejo pregledati in še le potem bode se obravnavalo o njem; potem pa dene na razgovor takoj zadevo zarad inženirja Podhagsky-ja.

O tej zadevi poroča najprej dr. Poklukar o dosedanjem teku pravde blizo sledeče:

„Koj tisti dan lanskega poletja, ko je bila prva obravnava zarad pravde Podhagsky-eve, spregovorila sta s tožnikom nekaj besed o poravnavi, pa ker je Podhagsky zahteval 3000 gold., bil je razgovor hitro pretrgan in pooblaščenca odborova (dr. Poklukar in nadinženir W. Stedry) naprosila sta odvetnika dr. Supana, da izdela ugovor in nadinženir W. Stedry podal mu je v ta namen prav temeljito in nadrobno sostavljeno tehnično gradivo za ugovor, in tega je odvetnik v nekaj tednih izdelal s posebno spretnostjo in tudi potrebno ojstrostjo.

Za dan 12. septembra določena je bila druga obravnava, ker pa je bil ugovor izgotovljen kasneje, vložil sem ob pravem času prošnjo za podaljšanje onega obroka pri predsedniku sodnije.

Ugovor rodil je kmalu dober sad, kar kaže pisanje nasprotnikovega odvetnika od dne 12. novembra 1883. leta, v katerem uže ponuja poravnati se z močvirskim odborom.

„Poročevalec prebere vse pismo in omenja, da se je v tej zadevi posvetoval z nekaterimi tukajšnjimi odborniki in za mnenje poprašal tudi odvetnika dr. Supana. Poročevalec prebere potem svoje pismo in pa odgovor odvetnikov, v katerem se je kazalo popolno soglasje v tem, da se tožnikovemu odvetniku izreče sicer dobra volja močvirskega odbora, pravdo končati s poravnavo, toda ponudbo svojo naj za-se vezalno in določno naznani nasprotnik, pri tem pa se takoj povdarja, da bi se močvirskemu odboru mogla v razpravo priporočati samo skrajna najniža svota. — Tudi se v odgovoru naglaša, da je tožnik v veliki zmoti, ako si domišljuje, da bode ministerstvo njemu izročilo še daljna dela za tukajšnjega močvirja osušavanje proti volji odborovi.

Na to omenja poročevalec, da je na Dunaji govoril tudi osebno z nasprotnikovim odvetnikom, ki je tudi državni poslanec. Menila sta se tudi zaupno, katero svoto znal bi sprejeti močvirski odbor, poročevalec rekel je, da si nikakor več ne upa zagovarjati kakor 1000 gld., k večemu 1500 gold.; na to pa ni prejel daljega odgo-

vora razun da pride pl. Podhagsky sam v Ljubljano, kar se je tudi zgodilo; več o tem pa poročevalcu ni znanega.

Na to prebere predsednik pisanje inženirja Podhagsky-a, v katerem se izreče zadovoljnega in po vsem odpravljenega, ako se mu nakaže še zastala kavcija 1600 gold., za vsa druga dela in nadplačila v tožbi našteta pa 2000 gold., odbor plača tudi 2 tukajšnja sodnika in svojega odvetnika.

Gosp. Stedry predlaga to ponudbo sprejeti, dr. Poklukar misli, da bi se bila dala doseči še niža svota, pa zdaj je uže toliko zavoženo, da se to ne dá lahko popraviti, zato bode glasoval proti predlogu gosp. inženirja Stedry-a, neče pa po sedanjem položaji prigovarjati tudi drugim odbornikom, da bi glasovali ž njim. — Pri glasovanji bil je nasvet g. Stedry-a sprejet potem z vsemi glasovi zoper dr. Poklukarjevega.

Potem predlagal je predsednikov namestnik, da naj se ministerstvo poljedelstva brezpogojno naprosi, da svoj načrt za osušenje močvirja, to je, veče znižanje vodotoča Ljubljanice skozi mesto, kateremu predlogu se ustavlja zastop ljubljanskega mesta, dá izdelati.

Temu predlogu ugovarja dr. Poklukar, tudi on sicer ni za to, da močvirski odbor pelje ostro pravdo z ministerstvom, čegar podpore bode odbor zmiraj potreboval, toda po prepričanji govornika pa se delu za osuševanje močvirja pa tudi ministerstvu samemu veliko boljše vstreže, ako se vsi pomisliki in vsi utemeljeni tehnični in denarni ugovori zoper predlog ministerstva odkrito in brez ovinkov navedejo, konečno izreče tudi mnenje močvirskega odbora, posebno tehnično izvedenih odbornikov in se slednjič izreče pričakovanje, da bode ministerstvo vedelo oceniti vse pomislike in ukreniti ono, kar spozna za najboljše, posebno pa se še ministerstvo naprosi, ako bi samo hotelo oddati izdelavanje svojega projekta, skrbeti za to, da močvirski odbor ne pride zopet v položaj, v kakoršnem je bil ravno sodaj, da bi se moral zopet pravdati zarad nadplač, ki žugajo konečno zeló oslabiti uže tako mali močvirski zaklad.

Tem ugovorom dr. Poklukarja pridružil se je tudi g. Stedry, pa pri glasovanji bil je z vsemi zoper tri glasove sprejet predlog predsednikovega namestnika, in bil zavržen predlog dr. Poklukarjev.

Koj na to pa predlaga predsednikov namestnik, ministerstvo naprositi, ako bi bile pri izpeljavi načrta znižanja vodotoča Ljubljanice skozi mesto (po projektu ministerstva) vendar-le zapreke, dati izdelati tudi še načrt, po katerem bi se poleg projekta Podhagsky-a gledé Ljubljanice razširil vodotoč Gruberjevega kanala.

Temu predlogu formalno ugovarjata dr. Poklukar in Stedry trdeča, da se ravno s tem predlogom ometava ravno sprejeti prvi predlog, da se pa ravno na ta predlog lahko ozira, ako se sprejme predlog dr. Poklukarjev, razširjen še z ravno zaslišanim predlogom.

Vsled teh ugovorov preklical se je ravno prej sprejeti prvi predlog predsednikovega namestnika, sprejel pa se je soglasno drugi predlog z nasvetom dr. Poklukarjevim in po tem bilo je zborovanje sklenjeno.

— (*Družbenike c. k. kmetijske družbe kranjske*) opozorujemo na sklep glavnega odbora, po katerem dobivajo oni družbeniki, kateri svoj letni donesek za družbo o pravem času plačajo, „Novice“ za en goldinar ceneje, kakor je pa naročnina sploh, ravno tako je onim družbenikom, kateri so „Novice“ uže naročili, plačati samo en goldinar letnega doneska, ker se jim en goldinar naročnine všteje. — Drugi družabniki pa, kateri si ne naročijo „Novice“, dobijo, ako hočejo in ako letnino plačajo, o pravem času poseben list kmetijske družbe, ki bode izhajal po dvakrat na mesec in čigar prvi dve številki pridete na svitlo koncem meseca. Onim družbenikom, ki bi pa hotelí rajši nemški list, pošiljal se bode „Oekonom“, ki izhaja na Dunaji. To vkrenil je glavni odbor vsled sklepa občnega zbora leta 1882.

— (*Glavni odbor kmetijske družbe kranjske*) zboroval je preteklo nedeljo. Posnetek sklepa o zadevah društvenega časopisa priobčimo tudi v današnjem listu, poročilo o vsej obširni obravnavi priobčimo v prihodnjih „Novicah“.

— (*Knezoškofa ljubljanskega dr. Pogačarja*) previdéli so s sv. zakramenti preteklo soboto zjutraj. Slovesnega sprevoda v škofijo vdeležila se je skoraj vsa duhovščina ljubljanska. Po sprejetih sv. zakramentih poslovili so se milostljivi knezoškof od duhovščine v ginljivem, blizo pol ure trajajočem nagovoru. — Slabost knezoškofa je sicer velika, toda splošni stan zdravja ni nevarnejše.

— (*Včerajšnji mesečni živinski somenj*) bil je za sedanji letni čas prav dobro obiskan, ker ne smemo prezirati, kako težavno je goniti živino po spolzkih potah. Volov dobro in na pol pitanih pobral je večidel „Lah“ in jih popoludne odgnal po tržaški cesti, kjer jih je bilo videti par sto. S ceno se kmetje niso hvalili. Kónj je bilo malo na trgu in kupec za-nje je bil zopet poglavitno „Lah“, kateri jih je nakupil krog petdeset.

— (*Poštni tajnik Josip Cvetnič*), naš rojak, imenovan je za poštnega svetovalca na Dunaji, kjer uže posluje veliko let.

— (*Fl. Konschegg*), ces. kralj. notar v Kranji, umrl je včeraj v 72. letu starosti. Prejšnji teden pa tamošnji odvetnik Ogrinec. Za naše mlajše pravnike sta tedaj prosta dva mesta v Kranji.

— (*Matice slovenske odbor*) zboruje danes popoludne ob 5. uri. Obravnaval se bode sledeči dnevni red:

1. Potrjenje zapisnika o LXI. odborovi seji.
2. Branje zapisnika o XIX. rednem velikem zboru „Matice Slovenske“.
3. Naznanila prvosedstva.
4. Volitev prvosednika, njegovih dveh namestnikov, blagajnika in pregledovalca društvenih računov.
5. Volitev odborovih odsekov.
6. Poročilo tajnikovo, oziroma knjižničarjevo o dobi od LXI. odborovo seje.
7. Poročilo o knjigah, katere bode „Matica Slovenska“ izdala.
8. Poročilo gospodarskega odseka.
9. Posamezni nasveti.

— (*Zahvala.*) Odbor gospij za napravo obleke ubogim učencem in učenkam tukajšnjih šol spolnuje prijetno dolžnost, slavnemu vodstvu kranjske hranilnice v Ljubljani izreči javno najtoplejo zahvalo za velikodušni dar 250 gold.

— (*Slovensko gledališče.*) V nedeljo se je v dobro obiskani hiši predstavljala „Marijana“, slika iz ljudskega življenja, in pripoznati moramo, da so nas igralci jako iznenadili, ker igralo se je prav izvrstno, vsi igralci so bili svojih nalog popolnoma vešči; posebno pa nam je ta večer dopadla gospodičina Vrtnikova, ki je imela nalogo Marijane, bila je res biser tega večera; tudi gosp. Gorazd je jako dobra moč našega gledališča, ker on je igral svojo nálogo tako izborno, da se boljega nismo nadejali, sploh pa moramo reči, ker nam prostora primanjkuje za daljšo kritiko, da smo bili s to predstavo povsem zadovoljni. Vidi se toraj, da se naše dramatično društvo zares trudi, da občinstvu v vsakem oziru ustreza, zatoraj želimo le, da bi tudi naše občinstvo zmiraj tako v obilnem številu obiskovalo naše domače talije hram, kakor je to bilo v nedeljo.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Izjava narodnega kluba deželnih poslancev bila je v političnih krogih sploh sprejeta dobro. Ako se narodne naše tirjatve nekaterim naših zde presplošne, tedaj prezirajo, da je ravno našim državnim poslancem dan nalog, pri vladi naznaniti one nadrobnosti, ki so same po sebi razumljive, ako izjava zahteva, naj se s Slovenci zunaj kranjske dežele ravna vsaj toliko enakopravno, kakor z Slovenci na Kranjskem. — Da našim nemškutarjem izjava ne bo po volji, to je razumljivo samo po sebi, da pa temeljitega ugovora nimajo, kaže to, da se poprijemajo votlega zanikavanja kompetence naših poslancev.

Mi bi vprašali samo, jeli nasprotniki naši ne mislijo, da bi državne temeljne postave vendar-le enako veljale za vse narode, in pa da ima njihovo izvršitev pravico zahtevati vsak državljan, toliko bolj skupina zaupnih mož cele dežele?

Danes ne dopušča nam prostor obširneje govoriti o vsem, česar bi bilo omeniti na tem mestu; vendar pa si štejemo v dolžnost, ne popolnem prezreti kos stavka, koj o začetku programa našega najnovejega političnega tednika, ne prihaja nam od nikoder upanje itd. Ne zdi se nam potrebno, razpravljati te stvari, ker se nam ne zdi mogoče, da bi se v glavi slovenskega politika mogle roditi take misli, tako malo, kakor bi je bilo mogoče najti med našim narodom. — Samo eno prošnjo dovoljujemo si danes do novega našega časnika: Naj se vendar varuje, nasprotnikom našim podajati **tako nevarnega orožja** zoper naš narod, zoper naše sedanje, s težkim trudom priborjeno, vsaj nekoliko boljše stanje.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesarica s princesinjo Valerijo, pa tudi cesar in več nadvojvod obiskalo je dne 5. januarija tukaj otvorjeno razstavo kuharske umetnije, to je, jedil in pijač.

— Pretekle dni bival je tukaj ogerskega ministerstva predsednik Tisza in bil v avdijenci pri cesarji in pri cesarjeviču, pri ministru vnanjih zadev grofu Kalnoky-u, pa tudi pri papeževem nunciju. Gotovo je, da je razun tekočih vladinih opravil tudi delal za to, da odpravi zapreke zoper postavo o zakonih judov s kristijani, katero mu je prvič zavrgla ogerska gosposka zbornica.

— Dnevni red za sejo državnega zbora dne 22. januarija je uže razposlan in razpravljalo se bode: Prvo branje predloga Steudelnovega, da se smejo na Dunaji po prosti volji tudi sežigati mrliči. 2. Prvo branje predloga Richterjevega, po katerem se še bolj omejijo izvršilne rubežni in prodaje premakljivega blaga, posebno gledé rokodelcem potrebnega orodja in kmetom potrebnega inventarja. — Nadalje pa še predloga grofa Wurmbranda zarad vpeljave nemščine kot državni jezik in predlog Herbstov zarad jezikovne naredbe za Česko.

— Dne 4. t. m. nastal je ogenj v onem delu cesarjevega dvora, v katerem biva cesarjevič, pa ogenj samo v dimniku pogasila je požarna bramba v času pol ure.

— Solnograški poslanec Lienbacher obrača se bolj in bolj na stran levičarjev, najprej zapustil je klub Hohenwartov, potem tudi kljub Lichtensteinov, zdaj je začel govoriti zoper Čehe in Galicijane.

Hrvatska. — Pri obravnavah deželnega zbora napadali so poslanci opozicije z vso strastjo poprejšnjo vlado, novega bana, so zanikovali veljavnost državne pogodbe z Ogersko, pri vsem pa so zavlekavali razpravo nalaš za to, da bi med tem pretekla kazen izključenja Starčeviča tako, da bi tudi on sam še zagromel nad vlado. — Med govori Starčevičancev ni bilo v zbornici ne bana ne zastopnikov vlade.

Pri narodni stranki in zmerni opoziciji napravilo je zeló dober vtis, da je v Krajini odpravljen kraljev komisarijat in je tudi tam vsa uprava v rokah odgovornega bana.

Ogerska. — Krog postave o judovskih zakonih vrti se sedaj tukaj vse politično borenje in vse kaže, da bodo škofje umaknili svoje nasprotovanje ter da Tisza zmaga s postavo tudi v gosposki zbornici. Nemški naši liberalci hoteli so tudi pri ti priliki razdvojiti našo in ogersko vlado s tem, da so razglašali vdeležbo aristokratov tostranskih pri glasovanji zoper vlado Tiszino. — Pa Ogri so kmalu spoznali vso sleparijo — in s tem je bila vničena tudi ta najnovejša nakana Chlumezki-eve klike.

Francoska. — Vojska francoska v Tonkinu ni med tem nadaljevala vojskovanja, ker so se vse razmere prav srečno obrnile na boljše, ker hoče novi kralj Anamski po vsem veljavno spoznati pogodbo od 25. avgusta, in je tudi Kitajska Francozom ponudila posredovanje Angleške ali pa Severne Amerike.

Ruska. — Nihilisti proglašajo, da je bil načelnik tajne policije, polkovnik Sudejkin, usmrten vsled smrtne sodbe eksekutivnega odbora. Izdajalec njegov bil je zasačen nihilist z imenom Degajev, ki se je na videz kazal izdajalca nihilistov, zato ga je Sudejkin rabil za agenta zoper nihiliste, dokler ga ni sam izdal maščevalcem. — Te dogodbe opravljajo časniki tudi v zvezo z zadnjo boleznijo carovo, ker trdijo, da so po umoru Sudejkinovem nihilisti v roke dobili vse njih zadevajoče tajnosti in da se je zato morala iznajti bolezen cara, da se je odlog vrnitve njegove v Petrograd čednejši prikril pred svetom. — Temu nasproti pa naznanjajo današnji telegrami, da se car z vso rodovino vrne te dni nazaj v Petrograd.

Španjska. — Francoski časniki pripovedujejo, da se v severnih španjskih provincah zopet skrivaj pripravljajo republikanci. — V zbornici „Cortes“ žugal je minister vnanjih zadev, da pride druga edina, in zato močna stranka (konservativna) na krmilo, ako bodo liberalci še dalje tako upili. To je neki zeló osupnilo liberalce.

Amerika. — Iz Filadelfije se naznanja, da namerava kongres pooblastiti predsednika združenih držav, da sme prepovedati uvažanje vina, likerja in druzih izdelkov iz onih držav, katerih vlade bi prepovedale uvažanje amerikanskega nasoljenega mesa. — Tedaj okó za okó!

Žitna cena

v Ljubljani 2. januarja 1884.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 96 kr. — banaške 8 gold. 64 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rži 5 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 23 kr. — prosa 5 gold. 20 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — ovsa 2 gold. 90 kr. — Krompir 2 gold. 86 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzij Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.